

THL:n jätevesitutkimus ja EPT Raumalla

22.5.2025

Kim Kannussaari
erityisasiantuntija

THL:n jätevesitutkimus

Huumeiden käyttöä mitataan parillisina vuosina suurimpien kaupunkien ja niiden lähialueiden puhdistamattomasta jätevedestä.

THL:n valtakunnallisen jätevesitutkimuksen väestöpohja käsittää nykyisin yli 60 prosenttia koko Suomen väestöstä.

Antaa luotettavan kuvan huumeiden käytöstä ja trendeistä sekä ajankohdista eri aineiden suhteen. Harmillisesti kannabista ja buprenorfiinia/opidoideja ei toistaiseksi ole voitu mitata.

Aloitettu vuonna 2012, Rauma mukaan vuonna 2020

Yleistä jätevesitutkimuksen tuloksista

- Alfa-PVP:n eli peukun käyttö lisääntynyt ja ongelmallinen käyttö vakiintunut
- Amfetamiinin ja kokaiinin määrät mittaushistorian suurimmat monin paikoin
- Lisääntynyt käyttö on nostanut huumemarkkinan rahallista arvoa. Vuonna 2024 amfetamiinin eri aineiden markkina-arvot olivat laskennallisesti arvioituna
 - Amfetamiini 120–150 miljoonaa euroa
 - Kokaiini 87–96 miljoonaa euroa
 - Metamfetamiinin noin 5 miljoonaa euroa

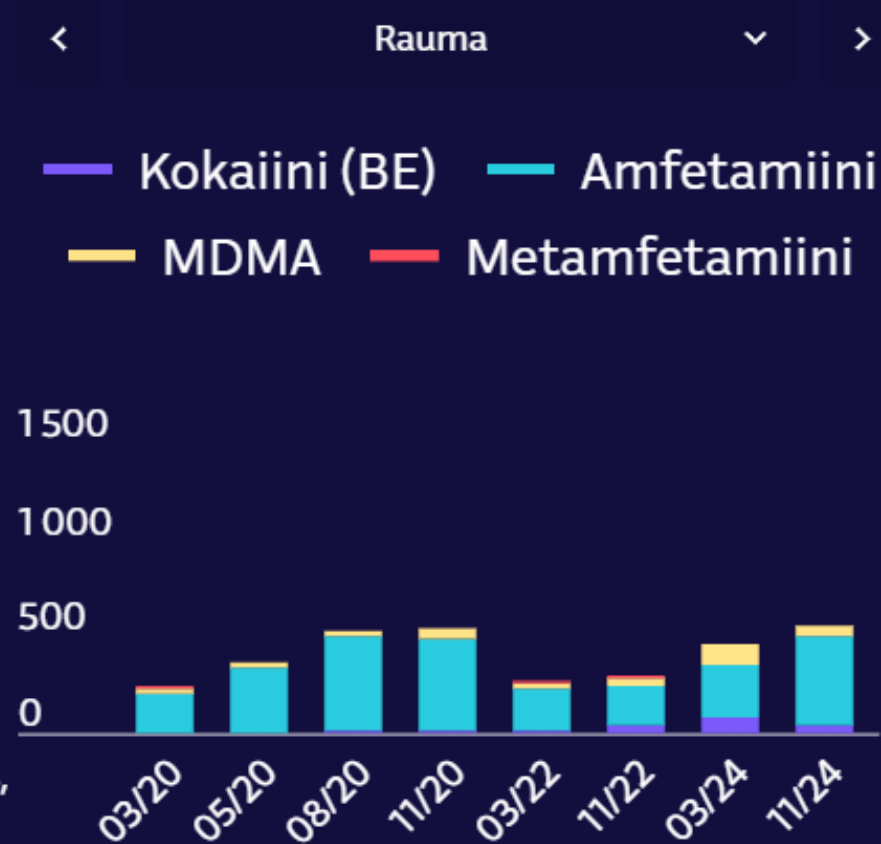
Jätevesitutkimuksen tulokset Rauma

Jätevesitutkimuksessa havaittujen eri huumausaineiden määriä

Vedestä löytyneen huumausaineen
määrä milligrammoina tuhatta
asukasta kohden päivässä.

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos,
grafiikka: Teemu Kammonen / Yle

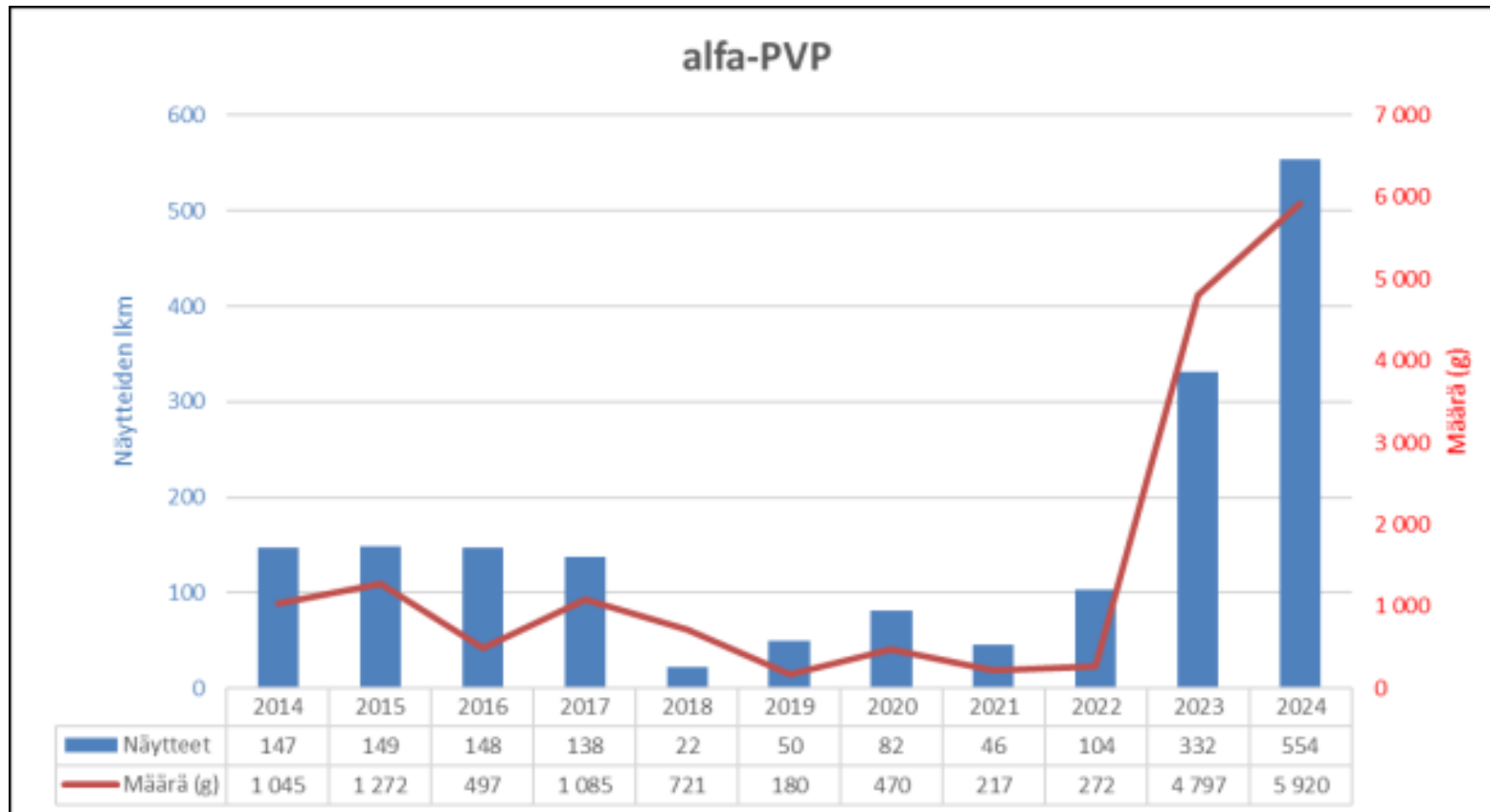

Alfa-PVP:tä eli peukkua löytyi
myös Raumalta, joka on ilmaistu
tuloksissa termillä satunnaista
käyttöä eli sitä ei ole löytynyt
joka päivältä.

Alfa-pvp lisääntyminen

Keskusrikospoliisin rikosteknisen laboratorion tutkimien alfa-PVP:tä sisältävien näytteiden lukumäärät ja näytemäärät vuosilta 2016–2025.

Käyttötapoja

Suun kautta (nieleminen)

- ekstaasi, LSD (paperilapulla), bentsodiatsepiinit, amfetamiini (tablettina)
- Vaikutus alkaa 20–60 minuutissa
- Riskinä annostuksen vaikeus, koska vaikutus tulee hitaasti, mikä voi johtaa yliannostukseen

Nuuskaaminen (nokka vetäminen, sniffaus)

- kokaiini, amfetamiini, MDMA (jauheena)
- Vaikutus alkaa muutamassa minuutissa
- Riskinä nenän limakalvojen vaurioituminen, tulehdukset

Polttaminen (sätkä, piippu tai putki)

- kannabis (yleisin) sekä synteettiset kannabinoidit, alfa-pvp (peukku)
- Vaikutus alkaa kannabiksen osalta muutamassa minuutissa, peukulla lähes välittömästi
- Riskinä keuhkojen ja hengitysteiden ärsytys, pitkäaikaikäytössä keuhkosairaudet

Höyrystäminen (vaping)

- kannabis (höyrystimellä), synteettiset aineet
- Vaikutus alkaa lähes välittömästi
- Riskinä tuntemattomat lisäaineet, hengitysteiden ärsytys

Pistämällä (suonensisäisesti, lihakseen tai ihon alle)

- heroini, amfetamiini, buprenorfiini, bentsot, lähes kaikki
- Vaikutus alkaa sekunneissa (iv), minuuteissa (lihakseen)
- Riskinä infektioriskit (HIV, hepatiitti), verisuonivauriot, yliannostus

Ihon tai limakalvojen kautta (harvinaisempi)

- fentanyylilaastarit, LSD (limakalvoille)
- Vaikutus alkaminen vaihtelee, voi olla hidas mutta pitkäkestoinen
- Riskinä annostuksen vaikeus

Mitä näistä tulisi ajatella

ENSINNÄKIN -> Huumeiden käyttö on tullut jäädäkseen ja näyttäisi lisääntyvän

Tämä tulee paremmin huomioida myös ehkäisevässä päihdetyössä ja ammattilaisten osaamista tulee lisätä.

Tulee varautua mahdollisimman hyvin eri aineiden ja kombinaatioiden tuloon myös Raumalle.

Tulee pyrkiä tunnistamaan riskikäyttäjät ja vahvistaa riskiehkäisyä eri palveluissa, jotta voidaan auttaa ihmisiä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Käyttötavat ovat muuttuneet. Enää ei pelkästään pistoskäyttöä vaan polttaminen sekä nuuskaaminen ovat lisääntyneet.

LOPUKSI -> Panostaminen laadukkaaseen, säännölliseen ja pitkäjänteiseen ehkäisevään työhön

Piristävät huumeet (amfetamiini, metamfetamiini, kokaiini, MDMA, ekstaasi...)

Runsaan käytön riskit

- Ahdistus
- Vainoharhaisuus
- Ääniyliherkkyys
- Hallusinaatiot
- Väkivalta
- Väsymys, univaikeudet
- Aliravitsemus
- Impulsiivisuus

Akuutit riskit

- Rytmihäiriöt
- Kehon ylikuumeneminen
- Kallonsisäinen verenvuoto
- Psykoosi
- Lämpöhalvaus
- Nestehukka

Alfa-pvp (peukku)

Akuutit riskit

- Kiihtyneisyys ja ahdistuneisuus
- Unettomuus
- Harhaluuloisuus
- Paranoidista psykoosia
- Kouristuksia
- Väkivaltaa

Runsaan käytön riskit

- Voimakas riippuvuus
- Yliannostukset
- Kognitiiviset kyvyt heikkenevät

Huumekauppa

- Kauppa siirtynyt salattuihin viestintäsovelluksiin (Telegram, Signal, Wickr, ym.)
 - Etenkin Telegramissa paljon kauppaa nykyään.
 - Osa kanavista vaatii kutsun ja taustat tarkastetaan, osa täysin avoimia.
- TOR-verkko tuli voimakkaasti myyntikanavaksi, mutta useat suomalaiset kauppapaikat suljettu, viimeiseksi syksyllä tsätti ja sipulitie.
 - Osa kaupasta tapahtuu ulkomaalaisilla kauppapaikoilla
- Jonkin verran kauppaa myös avoimessa verkossa, erityisesti Snapchatissa
- Perinteistä katukauppaa käydään toki edelleen

Haittoja vähentävä työ

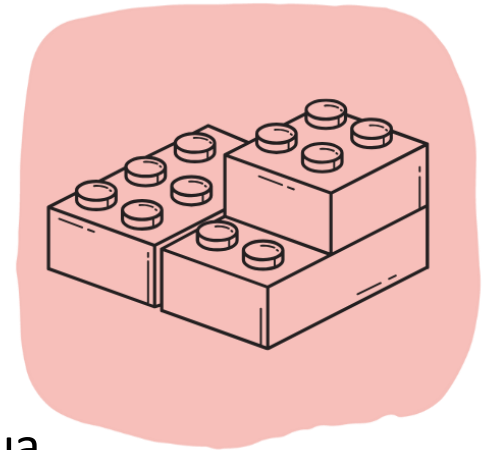
Ei vaadita päihteettömyyttä, vaan kohdataan ihmiset nykytilanteessa, arvostavasti ja turvallisesti.

Tavoite

- Vähentää huumeiden käytön aiheuttamia haittoja heille, jotka eivät ole vielä valmiita lopettamaan käyttöä.

Keskeisiä palveluita ja toimenpiteitä

- Neulanvaihtopalvelut → estetään tartuntatauteja (HIV, hepatiitti)
- Terveystieteiden perustuki → haavahoidot, rokotukset, testaukset
- Katu- ja jalkautuva työ → kontakti vaikeasti tavoitettaviin käyttäjiin
- Päiväkeskukset → paikka levätä, peseytyä, saada ruokaa
- Keskustelut ja motivointi → tuetaan arjen hallintaa ja madalletaan kynnystä hakea apua
- Opioidikorvaushoito (osittain myös kuntouttavaa)

Haittoja vähentävä työ

Haittoja vähentävä työ toimii usein ensimmäisenä kontaktina palveluihin ja luo luottamusta.

Motivaation kasvu

- Kun käyttäjä kokee tulevansa kohdatuksi, hän voi alkaa miettiä elämänmuutosta.

Yhteys palveluihin

- Työntekijät ohjaavat tarvittaessa eteenpäin mm.:
 - sosiaalityöhön
 - päihdepoliklinikalle
 - asunnottomuuspalveluihin
 - mielenterveys- ja kuntoutuspalveluihin

Kuntouttava hoito

Vieroitus- ja katkaisuhoido

- Katkaisuhoido on lyhytaikaista, lääkkeellistä hoitoa, jonka tavoitteena on lopettaa päihteen käyttö turvallisesti ja lievittää vieroitusoireita. Se kestää yleensä muutamasta päivästä viikkoon ja tapahtuu usein sairaalassa tai hoitoyksikössä.
- Vieroitushoito voi tarkoittaa samaa kuin katkaisuhoido, mutta laajemmin se kattaa myös jatkohoidon, jossa pyritään tukemaan pidempää raittiutta ja toipumista. Siihen voi kuulua lääkehoitoa, psykososiaalista tukea ja suunnitelma jatkokuntoutuksesta.

Laitoskuntoutus tai avohoito

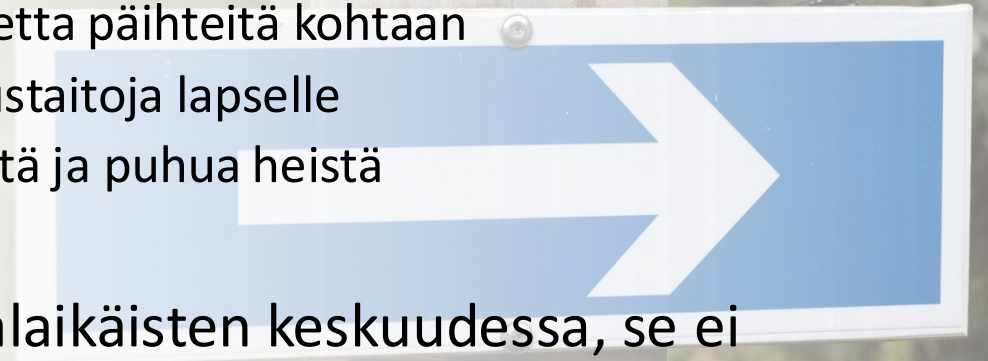
- Laitoskuntoutus on intensiivistä, ympärivuorokautista päihdekuntoutusta suljetussa tai puoliksi suljetussa hoitolaitoksessa. Siellä asiakas saa tukea arjenhallintaan, terapiaa ja ryhmätoimintaa päihdeettömässä ympäristössä. Kesto vaihtelee viikoista useisiin kuukausiin.
- Avohoito tarkoittaa päihdehoitoa, jossa asiakas asuu kotona ja käy säännöllisesti tapaamisissa esimerkiksi sosiaali- tai terveydenhuollossa. Avohoitoon kuuluu mm. yksilö- ja ryhmäkeskustelut, psykososiaalinen tuki ja joskus myös lääkehoito.

Psykososiaalinen tuki, vertaistuki

- Psykososiaalinen tuki tarkoittaa ammatillista apua, joka tukee päihhteistä irtautumista ja elämänhallintaa. Siihen kuuluu esimerkiksi keskustelut terapian tai sosiaalityön keinoin, arjen tukeminen, motivointi ja suunnitelmallinen ohjaus.
- Vertaistuki on tukea ihmisiltä, joilla on omakohtainen kokemus päihdeongelmista ja toipumisesta. Se perustuu tasa-arvoon, kokemusten jakamiseen ja yhteisöllisyyteen esim. ryhmissä kuten AA, NA tai kokemusasiantuntijoiden tapaamiset.

Me kaikki voimme vaikuttaa

- Huumeiden käytön ennaltaehkäisy lähtee jo pienestä lapsesta lähtien
 - Toimimalla turvallisena aikuisena
 - Mallintamalla tervettä käyttäytymistä ja kielteistä asennetta päihteitä kohtaan
 - Opettelemalla itse ja opettamalla tunne- ja vuorovaikutustaitoja lapselle
 - Mallintamalla miten kohdata päihteitä käyttäviä henkilöitä ja puhua heistä
- Vaikka huumemyönteisyys on trendannut pitkään alaikäisten keskuudessa, se ei tarkoita että huumeita kokeiltaisiin tai käytettäisiin enemmän.
- Muiden huumeiden kuin kannabiksen käyttö on edelleen vähäistä alaikäisillä
- Otetaan huumeet puheeksi omissa yhteisöissämme ja keskustellaan niistä avoimesti, siten voimme itse olla mukana tekemässä asennemuutosta!

KIITOS!

Kim Kannussaari
Erityisasiantuntija
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

